

تبیین مفهوم کارایی در معماری بر اساس سلسله مراتب ارزش‌های فرهنگی سنتی و مدرن

نویسندگان: پریسا هاشم‌پور^{۱*}، ایلقار اردبیلچی^۲

عضو هیئت علمی دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، نویسنده مسئول p.hashempour@tabriziau.ac.ir

دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد مهندسی معماری، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، e.ardabilchi@tabriziau.ac.ir

چکیده:

در انتقال یک جامعه از دوره‌ی سنتی به مدرن می‌توان شاهد تغییر ارزش‌های فرهنگی آن بود. این تغییر در ارزش‌ها تغییر در ماهیت و جوهره‌ی آن‌ها نیست بلکه از دیدگاه صاحب‌نظران علوم اجتماعی چون اینگلهارت، هلبیگ و دانفی در اصل این ارزش‌ها در سلسله مراتب ارزشی خود دچار تغییر می‌شوند. این تغییر باعث می‌شود تفاسیر و تعبیر تعدادی از مفاهیم مرتبط با ارزش‌های فرهنگی و به تبع آن، معماری نیز متحول شود. گاهی این تحول موجب کاهش کارآمدی مفهوم شده و آسیب‌هایی را بر پیکره‌ی نظام ارزشی، سبک زندگی و معماری افراد وارد می‌کند. یکی از این تغییر مفاهیم در ارزش فرهنگی کارایی رخ داده‌است که در ارتباط نزدیکی با معماری است.

این پژوهش در اصل در پی این موضوع است که تأثیر تغییر سلسله مراتب ارزشی بر تحولات مفهوم کارایی را در بستر زمانی تحلیل کند و میزان اثربخشی این تغییر را در کارآمدی بهتر و بیشتر مفهوم مورد مطالعه قرار داده‌است. بر این اساس به دنبال پاسخ‌گویی به این سوال است؛ که مفهوم کارایی در معماری در جریان زمان چه تغییراتی را به خود دیده‌است و این تغییرات در جهت ارتقاء مفهوم بوده یا سقوط آن. در این راستا، ابتدا تعریف و تعبیر پژوهشگران از متغیرهای عنوان تحقیق ارائه شد و در ادامه به صورت توصیفی-تحلیلی به روش مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی، داده‌های کیفی مرتبط با مفهوم کارایی گردآوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌شد.

نتیجه‌ی مطالعات حاکی از آن است که مفهوم کارایی در معماری سنتی ایران با اصل مردم‌واری رابطه‌ی نزدیکی دارد و مفهوم این اصل بسیار عمیق‌تر و وسیع‌تر از مفهوم آن در معماری مدرن است؛ چراکه در معماری مدرن ایران اصل عملکردگرایی را می‌توان در ارتباط تنگاتنگ یا ارزش فرهنگی کارایی دید. همچنین این افول در سلسله مراتب ارزشی حاصل از جریان مدرنیته در ایران، میزان کارآمدی مفهوم کارایی را در قیاس با ماهیت انسان از دیدگاه رایج جامعه‌ی ایرانی، در نتیجه‌ی تغییر ارزش‌های سنتی به مدرن کمتر شده‌است.

کلید واژه‌ها: ارزش، فرهنگ، کارایی، مردم‌واری، عملکرد.